

СЕКТОР ОСИГУРАЊА У СРБИЈИ

извештај за треће тромесечје 2006. године

Тржиште осигурања.....	2
Учесници на тржишту.....	2
Структура портфеља осигурања.....	3
Билансна сума и билансна структура	6
Покривеност техничких резерви	9
Солвентност	10
Аутоодговорност	11
Едукација актуара	11
Заштита потрошача	12
Закључак	13

Тржиште осигурања

Учесници на тржишту

Друштва за осигурање

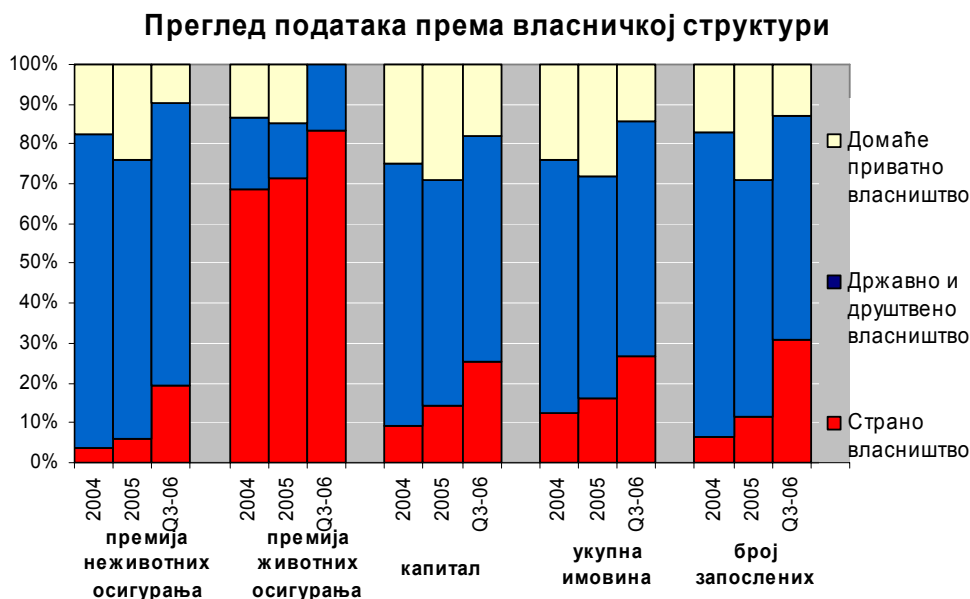
У трећем тромесечју 2006. године послује 17 друштава, од којих се 14 искључиво бави пословима осигурања, 2 само пословима реосигурања, док се 1 друштво бави пословима осигурања и реосигурања. Од друштава која се баве пословима осигурања искључиво животним осигурањем бави се само 1 друштво, искључиво неживотним осигурањем 7 друштава, а 7 друштава бави се и животним и неживотним осигурањем.

У наредном периоду овај број друштава ће се мењати обзиром на обавезу друштава за осигурање да изврше разграничење послова осигурања и реосигурања, као и послове животног и неживотног осигурања до краја 2007. године, као и обзиром на чињеницу да страна друштва показују интересовање да се укључе у тржиште осигурања Србије.

Посматрано према власничкој структури капитала од 17 друштава за осигурање 7 је у већинском страном, 10 у већинском домаћем власништву, од којих су 2 друштва у државно-друштвеној својини, а 8 друштава у приватној својини.

Друштва у већинском страном власништву исказују мало учешће на тржишту осигурања, како у укупној премији - 26,4%, тако и у укупном капиталу – 25,5%. Међутим, ова друштва чине чак 83,5% тржишта животног осигурања, док два највећа друштва учествују са 70,7% у неживотним осигурањима.

У трећем тромесечју 2006. године се у поређењу са 2005. и 2004. годином запажа раст учешћа друштава у већинском страном власништву по посматраним категоријама, што се види из наредног графика, а као последица куповине већинског пакета акција домаћих приватних друштава за осигурање од стране 2 инострана друштва током 2006. год. Слика учешћа посматраних категорија према власништву ће се променити након приватизације два највећа друштва за осигурање.

Горе изложено указује на чињеницу да су стабилизацијом тржишта осигурања створени услови за привлачење озбиљних стратешких партнера, који ће, с једне стране, утицати на његов развој уношењем нових производа, а с друге, унапредити пословање друштава за осигурање квалитетно новим начином управљања капиталом и пажљивијим управљањем ризицима.

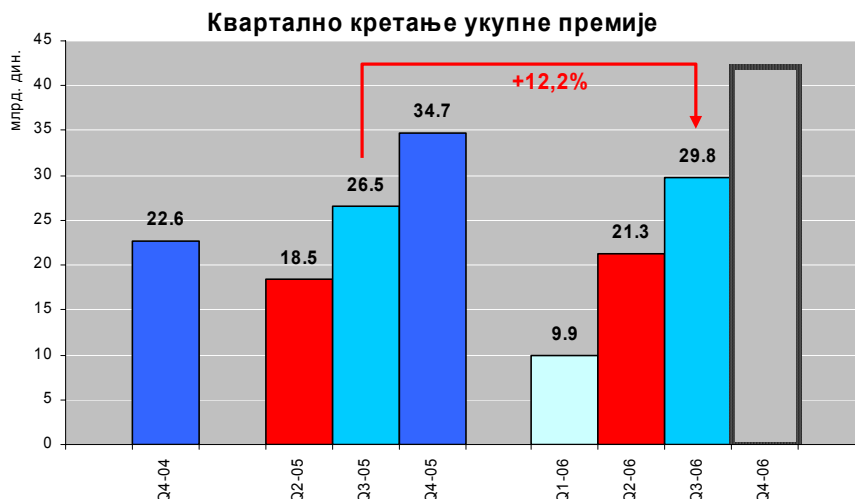
Остали учесници на тржишту

У продајној мрежи, поред друштава за осигурање, учествује 39 правних лица, 82 физичка лица-предузетника, једна туристичка агенција, као и 3.505 физичких лица која су добила овлашћење за заступање односно посредовање у осигурању. Очекује се да ће обим и квалитет продајне мреже додатно бити побољшан, јер од октобра 2006. године банкама је пружена могућност укључивања у продају полиса осигурања. Да би се ово побољшање остварило потребно је да друштва за осигурање уведу производе намењене продаји у банкама, значи производе који би били прилагођени потребама корисника банкарских услуга, као и да пруже неопходну подршку банкама у улагању у технику и едукацију запослених.

Структура портфеља осигурања

Према подацима на дан 30.09.2006. године *укупна премија* осигурања износи 29,8 милијарди динара (363 мил. евра или 462 мил. USD), док је на дан 30.09.2005. године она износила 26,5 милијарди динара (313 мил. евра

или 378 мил. USD). Поређењем трећег квартала 2006. са истим 2005. године запажа се *раст од 12%*.

У структури укупне премије *учешће премије неживотних осигурања* у трећем кварталу 2006. год. од 89,3% бележи пад у поређењу са истим периодом у 2005. год. када је износило 92%. Иако премија животних осигурања у трећем кварталу 2006. год. бележи пораст од 49% према истом периоду у 2005. год. и уз пораст премије неживотних осигурања од 9%, њено учешће у укупној премији расте на 10,7%, оно је у поређењу са земљама чланицама Европске уније још увек ниско. Очекује се повећање њеног учешћа укључивањем банака у продају полиса осигурања живота, који се као начин ширења продајне мреже у европским земљама показао као исплатив, са значајним учешћем банака у укупној продаји осигурања живота.

Анализом премије неживотних врста осигурања уочава се да је преко 80% укупне премије остварено у пет врста осигурања и то: осигурање од последица незгоде, осигурање моторних возила, осигурање имовине од пожара и драгих опасности, остала осигурања имовине и осигурање од одговорности због употребе моторних возила. Иако премија имовинских осигурања у трећем кварталу 2006. године бележи пад од 1% у поређењу са истим периодом 2005. год. ова осигурања, као и до сада, имају највеће учешће у укупној премији, и то 33,3%, а у истом периоду 2005. године 37,6%. Иза имовинских осигурања по учешћу следи осигурање од аутоодговорности са 30,2% и осигурање моторних возила – каско од 12,3%, који уједно са повећањем пораста учешћа у премији бележе и пораст саме премије од 18%, односно 17% респективно у односу на трећи квартал 2005. год.

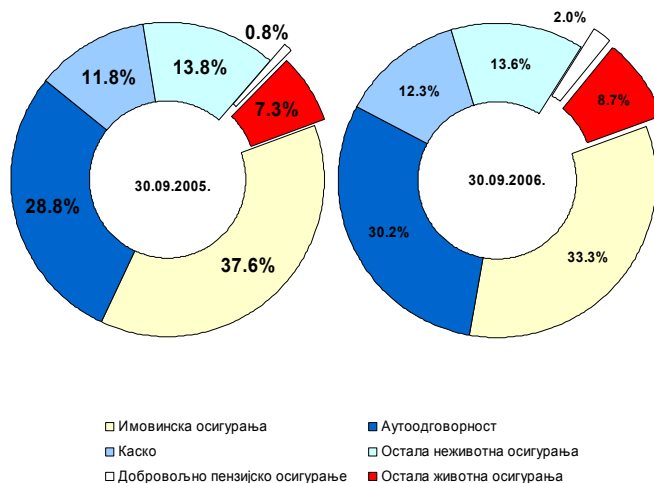
Поређењем учешћа премије добровољног здравственог осигурања уочава се њен раст са 2,2% у трећем кварталу 2005. год. на 3,3% у истом периоду 2006. год., што прати и њен пораст од 70%. Имајући у виду да је

у економско развијеним земљама изражен тренд преношења тежишта здравственог осигурања на осигуравајуће куће, а и чињеницу да постојећи систем обавезног здравственог осигурања одликују битне слабости, реално је очекивати бржи развој ове врсте осигурања и на нашем тржишту.

Премија добровољног пензијског осигурања, којим се на дан 30.9.2006. год. баве три друштва за осигурање, од којих су два основала ново друштво за управљање добровољним пензионим фондовима, а једно је у поступку пререгистрације, и поред раста учешћа у укупној премији са 0,7% у 2004. години на 1,2% у 2005. години, односно 2% на дан 30.09.2006. године, и даље има мало учешће у укупној премији. Обзиром да је садашњи однос броја запослених и броја пензионера неповољан (на 1,7 запослених долази 1 пензионер) и да ће се он даље погоршавати услед утицаја како тренда старења становништва, тако и продужења животног века захваљујући напретку медицине, за очекивати је да ће довести до повећања заинтересованости запослених за улагање средстава у добровољне пензијске фондове, при чему се та средства налазе на личним рачунима чланова, заштићена од евентуалног стечаја тог друштва.

Тренутно у Србији послује четири друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, чиме су створени услови за акумулацију средстава, односно развој тржишта капитала у Србији и његову интеграцију са тржиштима Европске уније.

Премија према врстама осигурања у трећем тромесечју 2005. и 2006. год.

Концентрација тржишта осигурања је и даље веома изражена. Пет водећих друштава за осигурање, која се баве пословима осигурања, по оствареној премији покривају чак 85% тржишта, од којих највећа два друштва захватају 65% укупне премије и 71% укупне премије неживотних

осигурања, док следећа три друштва по рангу у премији учествују са 20%, што се види из следеће табеле.

Концентрација на тржишту у трећем кварталу 2006. год.			
Група	Број друштава	Укупна премија, у мил.дин.	Учешће у укупној премији у %
I	2	19.350	65
II	3	6.104	20
III	10	4.346	15
Укупно	15	29.800	100

Извор: Народна банка Србије

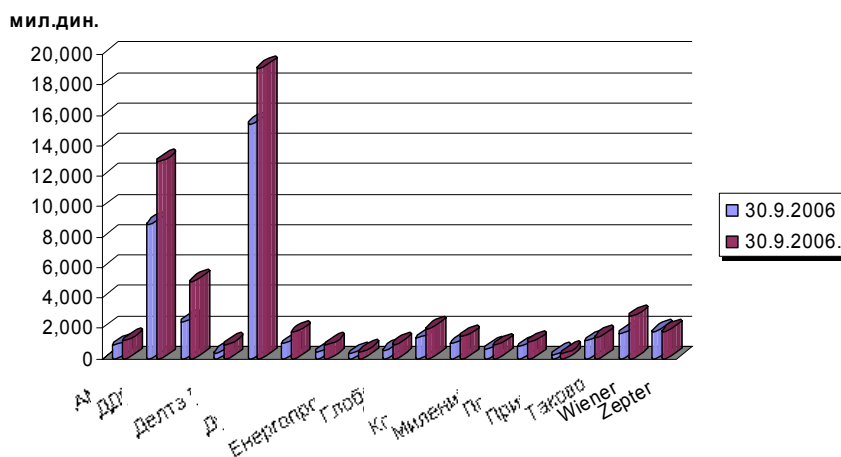
Пораст удела друштава која су у већинском страном власништву у укупном портфељу са 10,7% у трећем кварталу 2005. год. на 26,4% у истом периоду 2006. год. је резултат преузимања домаћих приватних друштава од стране страних осигуравајућих кућа. Ова друштва бележе раст како учешћа њихове премије живота у укупној премији живота свих друштава са 72,6% у трећем кварталу 2005. год. на 83,5% у истом периоду 2006. год. (од којих се 40% односи на два друштва која у укупној премији свих врста осигурања учествују са само 8%), тако и учешћа њихове премије неживота у укупној премији неживота свих друштава у посматраним кварталима са 5,3% у 2005. год. на 19,5% у 2006. год.

Билансна сума и билансна структура

Билансна сума

Укупна имовина друштава за осигурање изражена билансном сумом, у поређењу са трећим кварталом 2005.год., повећана је у трећем кварталу 2006. године за 37%, односно са 40,1 млрд.дин. на 54,7 млрд.дин., чиме се наставља тренд њеног раста.

Билансна сума друштава за осигурање
на дан 30.09.2005. и 30.09.2006. године

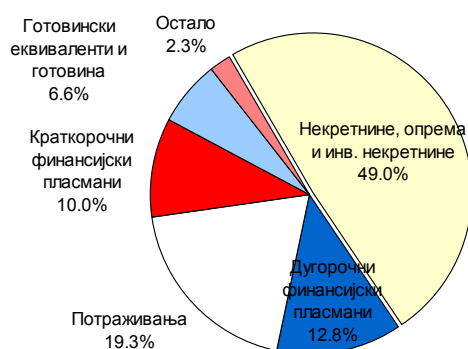

Као што се види из претходног графика висина билансне суме је неуједначена по друштвима, тако да је њен износ код два највећа друштва преко 12 млрд. динара, код следећа два по рангу се креће од 2 до 5 млрд. дин., док је код свих осталих друштава испод 2 млрд. дин.

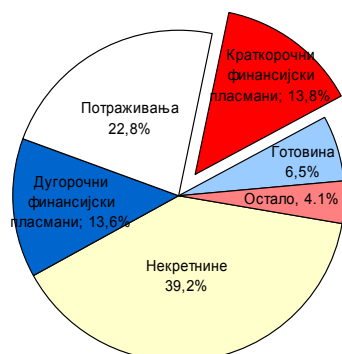
Структура aktive

У структури aktive друштава за осигурање са стањем на дан 30.09.2006. године 41,6% односи се на сталну имовину (од чега 22,6% на некретнине, а 18% на дугорочне финансијске пласмане), док се 58,4% односи на обртну имовину (од чега на краткорочне финансијске пласмане 26,2% , а на потраживања по премијама 18,2%).

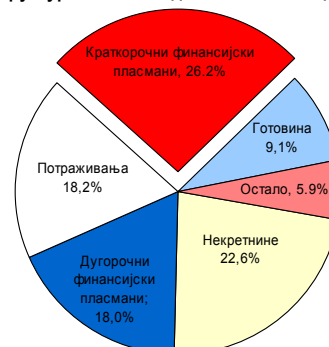
Структура aktive на дан 31.12. 2004. године

Структура aktive на дан 30.09.2005. године

Структура aktive на дан 30.09.2006. године

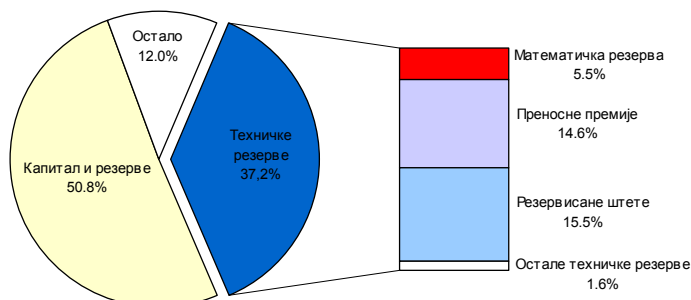
Поређењем учешћа сталне имовине на дан 30.09.2006. год. и на дан 30.09.2005. године када је износило 53,5% (од чега је учешће некретнина износило 39,2%, а учешће дугорочних финансијских пласмана 13,6%), као и учешћа обртне имовине које је износило 46,5% (од чега је учешће потраживања износило 22,8%, а учешће краткорочних финансијских пласмана свега 13,8%), може се закључити да се тренд побољшања структуре активе започет у 2005. години наставља, обзиром да је на тржишту осигурања доминантно неживотно, по правилу, краткорочно осигурање.

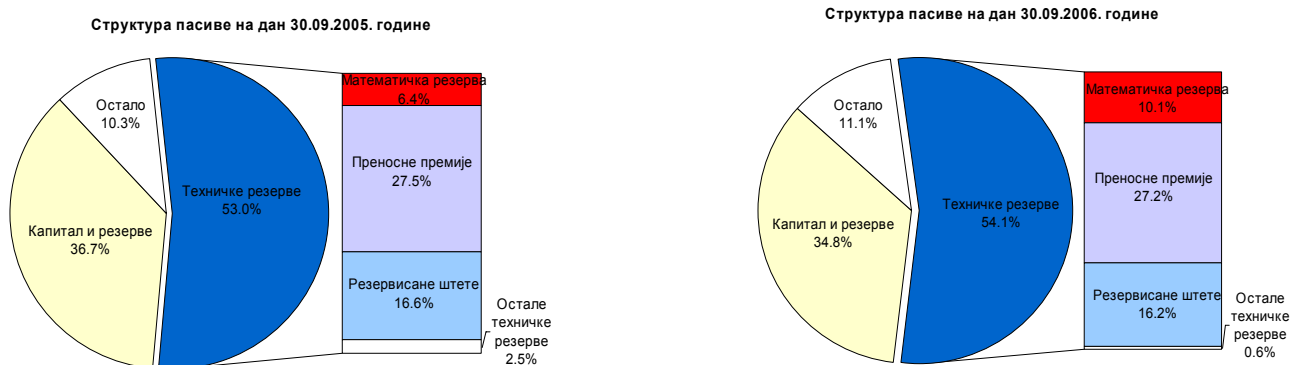
Као што се види из претходног графика на највеће учешће у активи на дан 30.9.2006. године имају краткорочни финансијски пласмани – 26,2%, са растом од 160% у односу на исти дан претходне године, када су највеће учешће од 39,2% имале некретнине, постројења и опрема. Доминантност учешћа краткорочних финансијских пласмана у активи је резултат повећања улагања средстава од стране друштава, а у циљу извршења преузетих обавеза.

Структура пасиве

У структури пасиве на дан 30.09.2006. године 54,1% се односи на техничке резерве, а 34,8% на капитал и резерве. Поређењем са структуром пасиве на дан 30.09.2005. год, када је учешће техничких резерви износило 53,0%, а капитала и резерви 36,7%, уочава се да су друштва наставила тренд повећања учешћа издвајања средстава у техничке резерве. Иако су капитал и резерве исказали пораст од 19,9% (са 15,2 на 18,3 млрд. дин), који је углавном резултат извршених докапитализација друштава у складу с законском регулативом, њихово учешће бележи пад од скоро 2%. Разлог овоме је бржи раст техничких резерви у посматраном периоду од 28,8% и то са 22 млрд.дин. на 28,4 млрд.дин., што је, заједно са адекватним улагањима ових резерви, од највећег значаја за сигурност осигураника.

Структура пасиве на дан 31.12.2004. године

Исказани раст техничких резерви, који је знатно већи од раста укупне премије од 12% у истом периоду, је у великој мери резултат успостављања јединствених критеријума за обрачун техничких резерви, прописаних од Народне банке Србије, као и стриктних контрола адекватности издвајања у техничке резерве, што је условило прихватање добре праксе осигураваача да реалније процењују ове резерве и тиме у значајнијој мери штите интересе осигураника и корисника осигурања.

Структура техничких резерви условљена је структуром портфеља осигураваача, односно ниским учешћем животних осигурања у укупном портфељу друштава за осигурање. Највећи део техничких резерви као и до сада чине преносне премије (50,1%), а затим резервисане штете (30,5%), што чини 80,6 % техничких резерви.

Поређењем података на дан 30.9. 2006. године и на дан 30.9.2005. године преносне премије бележе пораст од 27% , док математичка резерва 68% и то захваљујући расту учешћа животног портфеља за 2,7% , који ће својим будућим развојем, довести до промене у структури техничких резерви, а у корист математичке резерве.

Покривеност техничких резерви

У циљу обезбеђења заштите интереса осигураника и трећих оштећених лица, односно благовремене исплате штета, међутим, није довољно само формирање адекватног нивоа техничких резерви, већ и њихово улагање на начин који обезбеђује измирење преузетих обавеза у целини и у року како у садашњем, тако и у будућем периоду. Да би било способно да одговори својим обавезама, друштво је дужно да средства улаже зависно од врста осигурања које обавља, водећи рачуна о рачности обавеза, профитабилности и дисперзији улагања.

У трећем кварталу 2006. године техничке резерве *животних* осигурања друштава која се баве пословима осигурања највећим делом су покривене хартијама од вредности издатим или гарантованим од стране државе (чак 61%). Следи депоновање код банака са 14%. У структури покрића техничких резерви *неживотних* осигурања најзаступљенији су улагање у депоновање код банака са 27%, потраживања за недоспеле премије са 20%, готовина у благајни, на рачунима банака и хартије од вредности са по 14%, при чему треба нагласити да су инвестиционе некретнине сведене на 6% (са 22% у трећем кварталу 2005. године).

Код друштава која се баве пословима *реосигурања* у структури покрића техничких резерви неживотних осигурања преовлађују хартије од вредности (33%) и преносне премије које падају на терет саосигурања, реосигурања и ретроцесије (28%).

Друштва за осигурање улажу напоре на усаглашавању ових улагања са строгим правилима о инвестирању прикупљених средстава, постављених од стране НБС ради заштите интереса корисника услуга осигурања, а при томе свесна важности улагања прикупљених средстава, као основе стварања нето профита.

Солвентност

Солвентност друштва за осигурање зависи од довољности техничких резерви за преузете обавезе као и од довољности гарантне резерве као вида заштите осигураника у случају непредвиђених губитака у пословању, односно као амортизера за губитке који нису покривени техничким резервама.

Законом о осигурању, почев од 30.06.2005. године први пут је у Србији уведена обавеза друштава да одржавају гарантну резерву на нивоу који је изнад маргине солвентности.

Подзаконском регулативом, сачињеном у складу са директивама Европске уније, маргина солвентности се од јуна 2005. год. обрачунава на основу критеријума који уважавају врсту послова којима се друштва за осигурање баве, као и обим пословања и штете у трогодишњем периоду.

Маргина солвентности на дан 30.09.2006. године износила је 9,2 млрд. дин. и у односу на исти период прошле године већа је за 9%, а гарантна резерва 18 млрд. дин. и у односу на исти период прошле године већа је за 35%. Важно је напоменути не само да је износ гарантне резерве већи од маргине солвентности, већ и да је раст гарантне резерве бржи од раста маргине солвентности, што је додатни индикатор да су друштва за осигурање способнија да сопственим средствима одговоре на неочекиване губитке.

Аутоодговорност

Утисак у јавности о осигурању у Србији ствара се првенствено на основу стања у аутоодговорности, као врсти осигурања којом се прикупља највећи износ премије у поређењу са другим врстама осигурања и која обухвата највећи број осигураника (цца 1,8 мил).

У области обавезног осигурања од аутоодговорности важе одредбе старог Закона о осигурању имовине и лица.

Доношењем новог Закона о обавезном осигурању, који је у припреми, биће заокружен регулаторни оквир осигурања. До његовог доношења Народна банка Србије је, заједно са Удружењем осигураваача Србије, у протеклом периоду предузела активности на унапређењу овог сегмента осигурања увођењем нове стандардне полисе, заштићене холограмом, које штампа Завод за израду новчаница и прихваћене од свих друштава. Обезбеђењем униформности и заштите полисе тежи се повећању заштите клијената и минимизирању могућности издавања дуплих полиса.

Обавезним осигурањем власника моторних возила од одговорности за штету причињену трећим лицима на дан 30.9.2006. године се бави 10 друштава.

Иако се, на основу месечних података које достављају друштва, може закључити да је у протеклом периоду повећана ажурност у решавању штета, она још увек није на задовољавајућем нивоу.

И у овом сегменту, као и код осталих врста осигурања, присутна је концентрација портфеља (два највећа друштва покривају чак 58% тржишта).

Едукација актуара

Народна банка Србије је одговорна за сигурност и стабилност тржишта осигурања, а актуари имају значајан допринос остваривању овог циља. Неадекватно обављање актуарских послова може угрозити солвентност друштва за осигурање, чиме се угрожава сигурност и стабилност финансијског тржишта, а тиме и основни циљ супервизије.

Из тог разлога Народна банка Србије је преузела активности на унапређењу актуарске професије које се огледају у: унапређењу подзаконске регулативе – подизањем стандарда и инсистирањем на континуираном образовању актуара; пружању едукације, како за оне који желе да стекну звање овлашћеног актуара тако и оне који желе да усаврше своје знање (актуари, супервизори, ревизори, предавачи на универзитетима, банкар и тд.); промовисању актуарске професије ван граница осигуравајућег сектора, али и ван граница Србије; стимулисању

развоја едукативних програма у Србији и инсистирању на етичким стандардима.

Едукација са којом је Народна банка Србије започела априла 2006. год., а уз подршку USAID i Bearing Point-a, тежи ка успостављању међународних стандарда у актуарској струци, а састоји се од пет нивоа и то:

- основи примене актуарске математике у области осигурања,
- модели управљања ризиком и неживотно осигурање,
- животно и здравствено осигурање,
- пензијски планови и моделирање,
- инвестиције и финансијско извештавање.

Заштита потрошача

Ради реализације свог стратешког циља у овој области – заштите интереса осигураника и трећих лица, НБС је организовала посебан организациони део који се бави пословима њихове заштите и који је ефективно отпочео са радом 2005.године. У оквиру ове функције, НБС разматра приговоре оштећених лица и посредује у решавању одштетних захтева у циљу омогућавања ефикасније наплате потраживања грађана од друштава за осигурање и, тиме, избегавања дуготрајних и скупих судских поступака.

До сада су од укупно примљених 554 приговора, заштићени интереси 418 лица већ при првом обраћању НБС, а преостали приговори су упућени на медијацију (прва медијација одржана децембра 2005.године). Од 18 одржаних медијација 14 је решено на обострано задовољство, 2 су окончане без успеха, 2 су обустављене, а 2 су заказане за наредни месец.

Поред наведених активности на враћању поверења, које се углавном односе на наслеђене обавезе друштава за осигурање према клијентима, што подразумева активности *post festum*, које се огледају, пре свега, на пружању релевантних информација и покушају да се кроз мирне поступке, у случају обостраног пристанка странака, реше већ настале штете, Народна банка Србије, кроз инсистирање на јачању управљања и транспарентности рада друштава за осигурање у смислу доношења и примене адекватних интерних аката, сачињавања јасних правила под којима потенцијални осигураници могу остварити права из уговора о осигурању и обезбеђивања на свим продајним местима релевантних и поузданих информација о тим правима и условима закључивања уговора и јачањем функције заштите потрошача, делује *проактивно* на заштиту интереса осигураника и корисника осигурања.

Закључак

Преузимањем функције надзора над делатношћу осигурања Народна банка Србије је предузела низ активности на: стабилизацији сектора осигурања, уклањањем са тржишта друштва за осигурање која су угрозила средства осигурања, и побољшањем квалитета продајне мреже (у коју се од октобра 2006. могу укључити и банке); на јачању корпоративног управљања и транспарентности рада друштава за осигурање; на унапређењу актуарске струке, као важног фактора сигурности финансијског тржишта; на заштити интереса оштећених лица и на враћању поверења јавности у сектор осигурања.

Поређењем трећег квартала 2006. год. са истим периодом 2005. год.:

- Остварен је пораст билансне суме сектора осигурања за 37% и то са 40 млрд. динара на 54,7 млрд. динара,
- Остварено је повећање капитала од 20 % , тј. за 3 млрд. динара,
- Остварено је повећање техничких резерви од 29%, а гарантне резерве од 35%,
- Премија је на дан 31.12.2004. године износила 22,6 млрд. динара, 2005. године – 34,7 млрд. динара, док у трећем кварталу 2006. године износи 29,8 млрд. динара, уз процену да ће се годишња премија у 2006. год. скоро дуплирати у односу на премију у 2004. год, односно премашиће износ од 40 млрд. динара,
- Учешће неживотних осигурања (89,3%) у укупној премији је и даље доминантно. Изузимајући врсте осигурања са учешћима у укупној премији мањим од 1%, највећи пораст бележи добровољно здравствено осигурање – 70%,
- Животна осигурања бележе пораст у учешћу у укупној премији од 8% на 10,7% - међутим и даље је далеко од просека земаља чланица Европске уније у којима је ово учешће 60%,
- Смањена је концентрација тржишта – иако још увек присутна (учешће два највећа друштва у укупној премији од 67,4% смањено је на 64,9%,
- Број друштава за осигурање је смањен са 20 на 17.

Имајући у виду, с једне стране, горе наведене податке о стању тржишта осигурања у трећем кварталу 2006. године, а с друге стране чињеницу да је окружење делатности осигурања добило уређене контуре, што су страни инвеститори препознали и реаговали, може се закључити да се позитиван тренд развоја тржишта осигурања, започет у 2005. години наставља.